

VALIKÕPPEAINE: “KIUSAMISVASTANE PROGRAMM – KIVA”

Illuka Kooli ainekava	Ainevaldkond: valikaine	Õppeaine: KiVa
II kooliaste	4. klass	Tundide arv: 1
Õppeaine kirjeldus		
<p>Kiusamisvaba programmi “KiVa” õpetatakse valikainena 4. klassis. Ainekava maht aastas kokku on 35 tundi. Tunnid toimuvad ühel korral nädalas terve õppeaasta vältel või 2 korda nädalas I poolaastal.</p> <p>KiVa programmi õpetus lähtub 2006.a. Turu ülikoolis Soome haridus- ja kultuuriministeeriumi toel välja töötatud koolipõhise kiusamise ennetamise ja juhtumitesse sekkumise programmist; SA Kiusamisvaba Kool programmist ning Illuka kooli KiVa rakendamise programmist ja eesmärkidest. See on uuenduslik kiusamisvastane programm, mille väljatöötamisel on aluseks võetud uusimad kiusamisalased ja varasemate kiusamisvastaste programmide kogemused kogu maailmast.</p> <p>KiVa programmi eesmärk on kasvatada lastes teadlikkust suurest rollist, mida grupp kiusamise juures mängib ja kuidas grupp kiusamisele ka lõpu saab teha. Sihiks on mõistmise ja kaastunde kasvatamine kiusatavate eakaaslaste suhtes ning turvaliste abinõude väljapakumine nende toetamiseks. Eesmärk on mõjutada õpilasi kiusaja innustamise asemel ohvrit toetama ja välja näitama, et nad kiusamist heaks ei kiida. Kiusamise lõpetamise eelduseks on, et lastes tärkab jagatud vastutuse tunne ning muutuvad grupi arusaamad normidest. Lapsel tuleb aidata leida vastus küsimusele: „Kas peaksin käituma nii, nagu ma tean õige olevat, või nii, nagu grupi teised liikmed minult ootavad?“</p> <p>Programmi läbimine aitab kiusamist ennetada ja vähendada. Tundide põhieesmärk on kiusamise ärahoidmine. KiVa programmi 2.mooduli tunnid on</p> <ul style="list-style-type: none"> • lapsekesksed (õpetaja ei anna valmis ja „õigeid“ vastuseid ette, vaid julgustab neid ise mõtlema ja oma lahendusi otsima); • kogemuskesksed (küsimuste - probleemide lahendamine ja õppimine ülesannete ja tegutsemise kaudu); • mitmekesised (teemasid käsitletakse mitmel moel). 		
Õpitulemused:	Metoodilised soovitusel, sh õpistrateegiate rakendamine, diferentseerimise võimalused	
<p>Teema: Austus on kõigi jaoks Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, et KiVa, on hea ja turvaline koolikeskkond, millele kõigil õpilastel on võrdne õigus; • Teab et üksiolemine erineb teistega koos olemisest ning mõistab, et mõlemad on olulised; • Teab, milline on austav käitumine ning mõistab selle tähtsust inimsuhetes; 	<p>Teema: Austus on kõigi jaoks</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jooneharjutus üksi ja koos teistega veedetud aja kohta. • Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas). • Inimsuhete kolmnurga täitmine (ÕM). • Rollimäng „Sõnadeta tunnete väljendamine“. Tunnetekaardid. • Katri Kirkopelto raamat „Molli“. • KiVa lepingu esimese reegli sõnastamine (ÕM). 	

- Mõistab, mis on inimestevaheline suhtlemine ja milliseid probleeme see võib kaasa tuua

Teema: Grupis

Õpilane:

- Teab, mis on grupp, milline on sõbralik ja mittesõbralik grupp ning teab, kuidas neis suhelda.
- Mõistab grupis suhtlemise iseloomulikke jooni.
- Mõistab, et vahel käitunud grupis vastupidiselt oma tahtmisele (grupi surve).
- Mõistab, et grupis on inimestel erisugused rollid ja et grupp ise aitab neid rolle selgitada.
- Teab, kuidas grupiga ühineda ning kuidas aidata / julgustada teisi grupiga ühinema.

Teema: Tunne kiusamine ära

Õpilane:

- Teab, mis on ja mis ei ole kiusamine, oskab neid olukordi ära tunda ning neil vahet teha.
- Tunneb kiusamise erinevaid vorme.
- Teab, kellele kiusamisest rääkida ja kuidas sellega koolis tegeletakse.
- Teab, et kiusamine ei ole vastuvõetav.

- Multifilm „Niisama“ (6:30) Austus, sõprade leidmine.
<https://youtu.be/MnbUnW1JT0k?si=qHWdoO1Eq-w1jK0y>

Teema: Grupis

- Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas).
- Kaardi „Minu grupid ja minu rollid selles“ – joonistamine (ÕM).
- Tegevusmäng „Sarnane või erinev“.
- IKT mäng „Sõpradest ja sõprusest, sallivusest“ *LearningApps.org*-keskkonnas: <https://learningapps.org/watch?v=p0ok3pzxc20>
- Kaardi „Minu rollid gruppides“ täitmine (ÕM).
- Tegevusmäng „Grupiga liitumine – eri tüüpi ühinejad“.
- Koomiksi lõpetamine (ÕM)
- KiVa lepingu teise reegli sõnastamine (ÕM).
- Erinevad grupidünaamika mängud (nt „Võlukepp“).
- Iseseisvad ülesanded oma käitumise jälgimiseks.
- Sõbralik grupp. Prantsuse Film „Simon super rabbit. Lost in the snow“. Eesti keeles saates „Terevisioon“ 13:10 – 17:55 ([Terevisioon, 2019.10.30 06:55 | Jupiter | ERR](#))
- Film „Uues koolis“ noorte loovtöö (uude gruppi sisenemine, sõprade leidmine)
<https://www.youtube.com/watch?v=q1mWSwC3WcA>

Teema: Tunne kiusamine ära

- Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas).
- Iseseisev töö: harjutused (ÕM) ja olukorrad kiusujuhtumite eristamiseks
- Rollimäng (kiususituatsioonid).
- KiVa arvutimängu I tase mängimine.
- KiVa lepingu kolmanda reegli sõnastamine (ÕM).

Teema: Kiusamine varjatud kujul

Õpilane:

- Saab aru, mis on varjatud kiusamine ja mis on segasõnumid.
- Teab, et ka varjatud kujul kiusamine teeb haiget.
- Teab, mis on küberkiusamine ning oskab end internetis selle eest kaitsta.

Teema: Kiusamise tagajärjed

Õpilane:

- Saab aru, mis tunne on, kui sind kiusatakse.
- Teab, et kiusamine teeb haiget ning sellel on tagajärjed.
- Teab, et kiusamise ohvriks olemine muudab ja mõjutab sinu elu.
- Oskab jälgida muutusi klassis ja mõelda oma klassi heaolu peale.

Teema: Rühma osalemine kiusamises

Õpilane:

- Tunneb kiusamisolukorra erinevaid rolle.
- Mõistab, miks ei lange suhtumine ja käitumine alati kokku (grupi surve).
- On mõelnud ja arutlenud oma suhtumise ning käitumise üle kiusamisolukordades.

- Iseseisvad ülesanded oma käitumise jälgimiseks.
- Multifilm „Kingitus kõige nooremale“
<https://youtu.be/ijHbZ-pZtQ?si=waH0z-KGxa9PeJSA>.

Teema: Kiusamine varjatud kujul

- Lühifilmid www.kivaprogram.net.
- Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas).
- Iseseisev töö: harjutused (ÕM).
- Erinevad grupidünaamika mängud (segasõnumid).
- Iseseisvad ülesanded oma käitumise jälgimiseks.
- Oma netiketi koostamine.
- KiVa lepingu neljanda reegli sõnastamine (ÕM).
- Klassi interneti- ja mobiilikasutuse kaardistamine, kogemuste vahetamine.
- Ohvrite lugude kuulamine (erinevad ilukirjanduslikud lood).
- Oma käitumise jälgimine.

Teema: Kiusamise tagajärjed

- Lühifilm „Ohver“
www.kivaprogram.net.
- Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas).
- KiVa lepingu viienda reegli sõnastamine (ÕM).
- Jooneharjutus „Kas meie klass on muutunud?“.
- Ohvrite lood veebist.
- Oma käitumise jälgimine.
- KiVa arvutimängu II tase.

Teema: Rühma osalemine kiusamises

- Lühifilm „Vahetund“
www.kivaprogram.net
- Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas).
- Iseseisev töö: harjutused käitumisviise mõjutavad iseloomujooned (ÕM).
- Loovülesanne: Kiusuvideo lõpetamine.
- Tühjade toolide harjutus.
- KiVa lepingu kuuenda reegli sõnastamine (ÕM).

<p>Teema: Ühine vastuseis kiusamisele Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • On teadlik viisidest, kuidas saab ohvrit toetada. • On mõelnud, miks on raske asuda ohvri poolele? • Mõistab, et isegi väikesed žestid võivad ohvri enesetundele hästi mõjuda. • On proovinud kiusamisolukorras mitmesuguseid käitumisviise.	<ul style="list-style-type: none"> • Iseseisev ülesanne oma käitumise jälgimiseks. • Ohvrile kirja kirjutamine. • Film „Jätke mind rahule“ rühma kiusamisest ning gruppi mitte vastuvõtmisest https://www.youtube.com/watch?v=dsnTZSHdt2c • Film „Uues koolis“ noorte loovtöö https://www.youtube.com/watch?v=q1mWSwC3WcA <p>Teema: Ühine vastuseis kiusamisele</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lühifilm „Miks on raske olla ohvri poolel“ www.kivaprogram.net. • Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas). • Iseseisev töö: harjutused kaitsja omadused (ÕM). • Ajurünnak rühmades „Kolm kaarti“-kiusamisolukordade loomine, lahenduste leidmine. • Mäng „Õppimine tegevuse kaudu“ - klassikaaslaste tuvastamine: kes võiksid tõenäoliselt ohvrit kaitsta ja toetada? • Multifilm „Kingitus kõige nooremale“ https://youtu.be/ijHbZ-pZtQ?si=waH0z-KGxa9PeJSA • KiVa arvutimängu III tase. • Iseseisev ülesanne oma käitumise jälgimiseks. • KiVa lepingu seitsmenda reegli sõnastamine (ÕM). • Film „Uues koolis“ noorte loovtöö (vastuseis kiusamisele, sõprade leidmine) https://www.youtube.com/watch?v=q1mWSwC3WcA
<p>Teema: Mida teha, kui mind kiusatakse? Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Teab, kuidas peab ja kuidas ei pea käituma olukorras, kus teda kiusatakse. • Teab, kellele rääkida, kui teda kiusatakse.	<p>Teema: Mida teha, kui mind kiusatakse?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas). • Iseseisev töö: harjutused kaitsja omadused (ÕM).

<ul style="list-style-type: none"> • Teab, mis on enesekindlus. • Teab, et enda kiusamisest rääkimine võib olla keeruline (häbitunne). • Teab, mis juhtub koolis, kui mõni õpetaja saab teada, et kedagi kiusatakse. <p>Teema: KiVa kool – teeme koos ära!</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • On korranud üle aasta jooksul loodud kiusamisvastased reeglid. • On mõelnud sellele, mida need reeglid tema klassi jaoks tähendavad. • On mõelnud sellele, mida tema klass saab teha, et tulevikus enam kiusamist ei esine. • Teab, milliseid tagajärjed on reeglite rikkumisel. <p>Teema: Kuidas meil läheb</p> <p>Õpilane:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>On mõelnud sellele, kuidas olukord klassis on tema meelest muutunud.</u> • On näinud, kuulnud, mida teised sellest arvavad. • On mõelnud, kuidas tema sellele muudatusele või olukorra püsimisele kaasa on aidanud.	<ul style="list-style-type: none"> • Harjutus „Kolm kaarti“- ohvri käitumine kiusuolukordades. • Hääletus „Kolm kaarti“ põhjal tõhusama lahendusviisi leidmiseks. • KiVa arvutimängu IV tase. • Iseseisev ülesanne oma käitumise jälgimiseks (ÕM). • KiVa lepingu kaheksanda reegli sõnastamine (ÕM). <p>KiVa kool – teeme koos ära!</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas). • Kahoot „Reeglid – kirjutatud, kirjutamata, nähtavad, nähtamatud“. • Iseseisev ülesanne oma käitumise jälgimiseks (ÕM). • Klassi KiVa lepingu sõlmimine ja allkirjastamine. • Ajurünnak teemal, kuidas tagada klassi lepingust kinnipidamine, mida teha, kui keegi reegleid ei järgi. • Ajurünnak – klassiprojekti tegemiseks (video, mäng, ajaleht, soovitusel, reeglid, viktoriin jms). <p>Teema: Kuidas meil läheb</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rühmavestlused ja -arutlused (väiksemas ja suuremas rühmas). • Jooneharjutus „Kuidas meie klassi olukord on muutunud.“ • Mäng „Õppimine tegutsemise kaudu“ – mõtteid KiVa teemal. • KiVa õpilasküsitluses. • Klassiprojekti tutvustamine koolis. • KiVa arvutimängu V tase.
<p>Õppesisu:</p> <p>Õppetund 1. Austus on kõigi jaoks Üksi ja koos teistega. Vastastikune austus. Inimestevaheline suhtlus.</p> <p>Õppetund 2. Grupis Grupp, Grupi surve Rollid grupis Grupiga liitumine</p> <p>Õppetund 3. Tunne kiusamine ära Kiusamine. Kellegagi koos naermine ja kellegi üle naermine.</p> <p>Õppetund 4. Kiusamine varjatud kujul Varjatud kiusamine. Grupist väljaarvamine. Segasõnumid. Seljataga rääkimine ja kuulujutud. Küberkiusamine.</p> <p>Õppetund 5. Kiusamise tagajärjed.</p>	

Kiusamine teeb haiget. Millised on kiusamise tagajärjed. Mis on kiusamise juures kõige halvem.

Õppetund 6. Rühma osalemine kiusamises.

Suhtumine kiusamisse ja sellega kaasnev käitumine. Rollid kiusamises. Miks ei lange suhtumine ja käitumine vahel kokku? Miks keegi teist kiusab?

Õppetund 7. Ühine vastuseis kiusamisele

Ohvrile toetuse avaldamine. Miks on keeruline ohvri poole asuda, lahenduste leidmine. Kaitsjate omadused. Sõbraga koos on lihtsam. Kellele rääkida kiusamisest, tema iseloomuomadused.

Õppetund 8. Mida teha, kui mind kiusatakse?

Kui sind kiusatakse.... Enesekindlus, enese kehtestamine. Kiusamisest kellelegi rääkimine. Häbitunne.

Õppetund 9. KiVa kool – teeme koos ära!

Ühiselu reeglid ja lepingud. Kirjutatud ja kirjutamata reeglid – nähtavad ja nähtamatud reeglid. KiVa reeglite kordamine;

Õppetund 10. Kuidas meil läheb.

Õpilasküsitlus. Õpilasküsitlus.

Põhimõisted:

Koolikeskkond, turvalisus, lugupidamine, austus, suhtlemine-suhtlus, suhtlemisprobleemid, mina- ja sina keel, žestid, emotsioonid.

Grupp, roll: ametlik ja mitteametlik roll.

Kiusamine, konflikt, kaklus, õrritamine.

Varjatud kiusamine, segasõnum, kuulujutt, küberkiusamine, netikett e interneti etikett.

Ohver, kiusaja, kiusaja abiline, kiusaja kannustaja, vaikne heakskiitja, ohvri kaitsja

Toetus, toetamine.

Enesekindlus, häbitunne.

Reegel ja leping. Kirjutatud ja kirjutamata reeglid – nähtavad ja nähtamatud reeglid.

Kooli väärtuste arendamine:

Õpilane hoiab oma tervist, osaleb aktiivselt ja vastavalt võimetele võimlemistundides, veedab vahetundides ja vabal ajal aega liikudes. Tunnis kasutatakse rohkelt erinevaid liikumist sisaldavaid ülesandeid ja mängu. Veerand tundidest toimuvad tavapärasest klassiruumist väljas (*tervis*).

Õpilane tunneb ennast koolis turvaliselt ja koduselt. Õppetund võimaldab rääkida probleemidest, õppida neid märkama, iseennast ja teisi aitama (vaimne ja füüsiline tervis).

Õpilane osaleb kõikidel ja on omal soovil osaline kõikides kooli poolt korraldatavatel üritustel, väljasõitudel. Õpilane võib vabalt avaldada oma mõtteid, rakendada loovust oma töödes nii iseseisvalt kui koos grupiga (*loovus, ettevõtlikus, koostöö*).

Õpilast kaasatakse kõikidesse õppetundides toimuvatesse ühistegevustesse, rühmatöösse (*koostöö*).

Õpilane on osa oma koolist, ta hoolitseb selle heakorra eest nii sees kui ka väljas vastavalt oma võimetele. Õppetund õpetab märkama ning tegutsema heaperemehelikult (*keskkonnahoid*).

Lõiming

Kõik ained - areneb vaatlus- ja kuulamisoskus, järelduste tegemise oskus, analüüsioskus. Tugevneb oskus grupis ja grupiga töötada; Eesti keel ja kirjandus – täieneb lapse sõnavara, areneb suuline väljendusoskus;

Hindamine:

KiVa programmi õpitulemusi hinnates lähtutakse põhikooli riikliku õppekava üldosa ning Illuka kooli hindamist reguleerivate õigusaktide käsitlusest .

<p>Arvutiõpetus, matemaatika – jooniste, graafikute lugemine, võrdlemine, rühmitamine ühiste tunnuste alusel, virtuaalse keskkonna kasutamine õppe-eesmärkidel.</p> <p>Üldpädevuste lõimimine õppeainesse.</p> <p>Õppimise eelduseks on lapse suutlikkus tunnetada ennast õpilasena (enesemääratlus-, sotsiaalne- ja kodanikupädevus), vastu võtta ja sooritada õpiülesandeid (suhtlus- ja õpipädevus), käituda õpilasena nii tunnis kui ka vahetunnis, tegutseda teiste õppijatega koos, oskus hoolitseda oma õpivahendite eest (suhtlus-, ettevõtlikkuspädevus)</p> <p>Iseseisva õppimise päevad. Kooli teemaüritustest osavõtt.</p>	<p>Arvesse võetakse ainekavaga määratud õpitulemused ning nende sõnastamiseks kasutatavad tegevused</p> <p>Hindamise eesmärk on õpilase arengu toetamine ning õpilase enesehinnangu kujunemise suunamine.</p> <p>Õpilase õpitulemusi hinnatakse vastavalt arvestatud v mitteamarvestatud hindega.</p> <p>Kasutatakse kujundavat hindamist, mille käigus antakse õpilasele suulist ja kirjalikku tagasisidet selle kohta, mil määral ta:</p> <ul style="list-style-type: none"> • mõistab ja saab aru; • oskab tuua näiteid, luua seoseid, teha järeldusi; • analüüsib olukordi, probleeme ning õpitut; • iseloomustab, kirjeldab ning sõnastab olukordi, probleeme ja õpitut; • osalemisaktiivsust tunni töös; • panustab KiVa õpimapi koostamisse ja rühmatöödest osavõttu; • oskab arvestada teiste erisusi ning vajadusi; • järgib üldtunnustatud hea tava – ning käitumisreegleid; • arendab ja kasutab esinemis- ja väljendusoskust; • oskab eristada tähtsat ning mõista selle tähendust.
Kooliastme teadmised, oskused ja hoiakud:	
<p>KiVa II mooduli lõpetaja:</p> <ul style="list-style-type: none"> • teab ja tunneb ära, mis on kiusamine; • reageerib kiusamisjuhtumitele kohaselt; • teab pealtvaatajate / kõrvalseisjate rolli tähtsust kiusamisjuhtumites; • tunneb ja teab lahendusi, kuidas kiusuolukordades käituda; • taunib kiusamist; • aktsepteerib erinevusi; • oskab ja tahab nii indiviidi tasemel kui ka ühiselt koos klassiga kiusamisele vastu seista; • on mõelnud oma rolli üle kiusamises; • oskab teha järeldusi ning vastu võtta otsuseid, kuidas tema saab olukorda muuta paremuse suunas.	